

GRUPA WIEKOWA | Szkoła ponadpodstawowa
PRZEDMIOT | JĘZYK POLSKI

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DLA NAUCZYCIELA

SCENARIUSZ LEKCJI

opracowanie: Elżbieta Piotrowicz

FILM | „ALCARRAS”

„Alcarras”, Hiszpania/Włochy 2022, 120 min

reżyseria: Carla Simon

scenariusz: Carla Simon , Arnau Vilaró

obsada: Jordi Pujol Dolcet, Anna Otin, Xenia Roset, Albert Bosch, Ainet Jounou, Josep Abad, Montse Oró, Berta Pipó

Drugi film autorki „Lato 1993” to rodzinna saga, w której ważną rolę odgrywają najmłodszy bohaterowie, czule portretowani przez reżyserkę. Bezduszny korporacyjny biznes, reprezentowany przez ziemskiego właściciela Pinyola, zderza się tutaj z portretem wielopokoleniowej rodziny farmerów, uprawiającej od pokoleń warzywa i owoce. Empatia i ciepło w prezentowaniu rolniczej rodziny Solé i jej poszczególnych członków to pean na cześć tradycyjnych wartości, płynących z codziennych, życiowych przyjemności. To kino społecznie zaangażowane, a przy tym autentyczne za sprawą występujących w filmie naturšczyków.

WSI SPOKOJNA, WSI WESOŁA...

Temat lekcji

Wsi spokojna, wsi wesoła....

Czas trwania lekcji

45 min lub 2 x 45 min

Uwaga: Film można wykorzystać jako pojedynczy tekst kultury, służący ćwiczeniu konkretnych umiejętności (wersja pierwsza– 45 minut) albo połączyć ten pierwszy wariant z nawiązaniem do utworów literackich (jest to możliwe na różnych etapach edukacji w szkole ponadpodstawowej) lub ćwiczyć

funkcjonalne przywoływanie tekstu kultury przy opracowywaniu przykładowych poleceń maturalnych (wersja druga – kolejne 45 minut).

Cele lekcji

Podczas lekcji uczeń:

- analizuje i interpretuje film;
- kształtuje umiejętność odbierania tekstu kultury na różnych poziomach;
- formułuje i uzasadnia wnioski;
- ćwiczy opracowywanie notatek pod wskazanym kątem;
- charakteryzuje bohaterów;
- omawia sposoby kreowania postaci i światów, w których żyją;
- funkcjonalnie wykorzystuje teksty wywiadu i recenzji;
- łączy omawianie materiału audiowizualnego z omawianiem tekstów pisanych.

Powiązanie z podstawą programową

Podczas lekcji uczeń realizuje cele podstawowy programowej z języka polskiego – z etapu szkoły ponadpodstawowej z obszarów: I – Kształcenie literackie i kulturowe i III – Tworzenie wypowiedzi:

- I. 1. Kształtowanie dojrzałości intelektualnej, emocjonalnej i moralnej uczniów.
- I. 2. Rozumienie historii literatury i dziejów kultury jako procesu, a także dostrzeganie roli czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na ten proces.
- I. 7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania literatury oraz innych tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
- I. 8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru utworów literackich i tekstów kultury na różnych poziomach: dosłownym, metaforycznym, symbolicznym, aksjologicznym.
- I.10. Budowanie systemu wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka.
- I.11. Kształcenie umiejętności rozpoznawania i wartościowania postaw budujących szacunek dla człowieka (np. wierność, odpowiedzialność, umiar) oraz służących budowaniu wspólnot: państwowej, narodowej, społecznej (np. patriotyzm, sprawiedliwość, obowiązkowość, szlachetność, walka, praca, odwaga, roztropność).
- III.1. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji.
- III.3. Kształcenie umiejętności formułowania i uzasadniania sądów na temat dzieł literackich oraz innych tekstów kultury.
- III.2. Wykorzystanie kompetencji językowych i komunikacyjnych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.

Metody i formy pracy

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące metody i formy pracy z uczniem:

- praca z całą klasą;
- praca w parach;
- rozmowa kierowana;
- praca z materiałem audiowizualnym i tekstami pisаныmi.

Środki dydaktyczne

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące środki dydaktyczne:

- film „Alcarras”;
- komputer z rzutnikiem lub tablica multimedialna;
- fragmenty recenzji;

- karta pracy z tabelą do opracowania (w wersji drugiej);
- wskazane fragmenty tekstów literackich (w zależności od potrzeb – w wersji drugiej).

Przygotowanie do lekcji

Lekcja powinna się odbyć po obejrzeniu filmu „Alcarras” w reżyserii Carli Simon. W trakcie zajęć nauczyciel zapewnia uczniom dostęp do przygotowanych materiałów: poleceń dla grup, tabel i fragmentów tekstów (np. w postaci wydruków, slajdów, przestanych plików).

PRZEBIEG LEKCJI

Wprowadzenie

Nauczyciel pyta uczniów o to, z czym kojarzy im się życie na wsi. Prosi o krótkie jednozdaniowe lub hasłowe wypowiedzi. Można ich propozycje zapisać na tablicy. Następnie podaje temat i proponuje powiązanie tego, co powiedzieli wcześniej, z zacytowanymi w nim określeniami wsi – w jakim sensie może być ona spokojna i wesoła? Na koniec tej części zapowiada, że celem lekcji jest skonfrontowanie tych wyobrażeń z ich filmową wersją, którą poznali, oglądając „Alcarras”.

Realizacja tematu

Nauczyciel informuje, że uczniowie będą w parach zajmowali się trzema aspektami obejrzanego filmu. Każda z par otrzymuje jedno zagadnienie do opracowania – więc cała klasa jest podzielona na trzy duże grupy.

Polecenia dla grup (Karta pracy nr 1):

W jak największym stopniu odwołując się do konkretów z filmu, opracujcie notatki pomocne przy odpowiedzi na pytania:

Grupa I – Jakie są zalety, a jakie wady życia na wsi? (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)

Grupa II – Jacy są główni bohaterowie filmu – rodzina Solé? (Np. jakie są relacje między jej członkami? jak wiążą się one z tym, gdzie mieszkają i czym się zajmują?)

Grupa III – Jak pokazywana jest wieś i jej mieszkańcy? (Np. z czyjego punktu widzenia? przez jakie sytuacje? z użyciem jakich środków filmowego wyrazu?)

Po 10 minutach chętni przedstawiają swoje ustalenia, uzupełniając wypowiedzi i tworząc notatki w wybranej przez siebie formie.

Przewidywane odpowiedzi:

Grupa I: ZALETY: kontakt z naturą, możliwość kultywowania tradycji i międzypokoleniowego przekazywania wiedzy, okazje do spędzania czasu z rodziną przy wspólnej pracy czy odpoczynku; bezpośrednie i wymierne korzystanie z wyników własnej pracy, ruch na świeżym powietrzu, dostęp do ekologicznych produktów; życie z dala od zanieczyszczeń, tłoku czy hałasu; dla dzieci – wiele miejsc do kreatywnych zabaw.

WADY: często konieczność ciężkiej pracy; monotonia; życie w stałej gotowości do reagowania, kiedy coś zagraża uprawom, walka ze szkodnikami; coraz niższe dochody i coraz bardziej ograniczone rynki zbytu.

Grupa II: wielopokoleniowa rodzina – większość mieszka blisko siebie – a dziadek oraz jego syn z żoną i dziećmi zajmują dom w centrum ogromnych sadów, którymi się zajmują – często z pomocą pozostałych członków rodziny; relacje są skomplikowane, różnorodne, zmienne – czasem pozytywne, a czasem negatywne, świadczące zarówno o współpracy, szacunku i wspólnocie, jak i konfliktach, chęci dominacji czy skrajnie różnym podejściu do ważnych spraw.

Grupa III: miejsca są piękne, plony obfite, ale różnych problemów jest wiele; w opowieści o rodzinie Solé jak w soczewce skupia się obraz katalońskiej prowincji, wszystkie wątki są z nią powiązane; w każdej scenie obecny jest ktoś z tej rodziny; jak w całej okolicznej społeczności jedni chcą być wierni tradycjom, zajmować

się ziemią, tak jak robili to ich przodkowie, cieszą ich te zajęcia i to, że tworzą swoistą wspólnotę; bohaterów oglądamy w mikrosceńkach – widzimy ich i przy pracy, i jak odpoczywają, jak się bawią, ale i jak się buntują; większość dotykają problemy z małą opłacalnością upraw, konieczność walki z dużymi koncernami, a niektórym zależy na szybkich zyskach – bez dużego nakładu pracy; sporo fragmentów ma charakter niemal dokumentalny; powaga i tragizm mieszają się z komizmem.

Następnie nauczyciel udostępnia uczniom recenzję Artura Zaborskiego i prosi, żeby w trakcie czytania zwrócili uwagę na te aspekty, którymi zajmowali się wcześniej. Mają zapoznać się z tekstem i ewentualnie, jeśli znajdą w nim coś, co nie zostało nazwane jeszcze w trakcie lekcji, uzupełnić swoje notatki.

(W razie problemów – cały tekst – **Karta pracy nr 2.**)

<https://wyborcza.pl/7,101707,28122564,tego-werdyktu-trudno-nie-uznac-za-polityczny-o-czym-jest-film.html>

Po przedstawieniu rezultatów pracy przez uczniów nauczyciel wraca do tematu i pyta, czy obraz rzeczywistości ukazanej w filmie można powiązać ze stwierdzeniem o „wsi spokojnej, wsi wesolej...”, i prosi o krótkie wypowiedzi, podkreślając konieczność uzasadnienia formułowanych odpowiedzi.

Podsumowanie tematu

Po wypowiedziach uczniów nauczyciel w ramach podsumowania czyta fragment werdyktu jury festiwalu w Berlinie, które przyznało za ten film Złotego Niedźwiedzia – nagrodę główną – między innymi „za umiejętność ukazania czułości i komizmu rodziny oraz walki”. Prosi uczniów o komentarze do uzasadnienia tego werdyktu.

Praca domowa

Przeczytaj wywiad z Carlą Simón, scenarzystką i reżyserką filmu „Alcarras”. Napisz krótką wypowiedź, w której przedstawisz, co, dlaczego i w jaki sposób autorka chciała pokazać w swoim filmie. (**Karta pracy nr 3** – fragmenty wywiadu.)

<https://www.filmweb.pl/article/Rozmawiamy+%2C+Carl%C4%85+Sim%C3%B3n-145580>

(dostęp 18 lipca 2022)

KARTY PRACY

Karta pracy nr 1

Polecenia dla grup

Grupa I – W jak największym stopniu odwołując się do konkretów z filmu, opracujcie notatki pomocne przy odpowiedzi na pytanie: Jakie są plusy i minusy życia na wsi? (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)

Grupa II – W jak największym stopniu odwołując się do konkretów z filmu, opracujcie notatki pomocne przy odpowiedzi na pytanie: Jacy są główni bohaterowie filmu – rodzina Solé? (Np. jakie są relacje między jej członkami? jak wiążą się one z tym, gdzie mieszkają i czym się zajmują?)

Grupa III – W jak największym stopniu odwołując się do konkretów z filmu, opracujcie notatki pomocne przy odpowiedzi na pytanie: Jak pokazywana jest wieś i jej mieszkańcy? (Np. z czyjego punktu widzenia? przez jakie sytuacje? z użyciem jakich środków filmowego wyrazu?)

Karta pracy nr 2

Recenzja Artura Zaborskiego, *Tego werdyktu trudno nie uznać za polityczny. O czym jest film, który wygrał Berlinale?*

dostęp 18 lipca 2022

<https://wyborcza.pl/7,101707,28122564,tego-werdyktu-trudno-nie-uznac-za-polityczny-o-czym-jest-film.html>

Nagrodzone przez jury pod przewodnictwem M. Nigha Shymalana „Alcarràs” to wręcz radykalny przypadek kina autorskiego, które wymaga od widza skupienia. Tu ważniejsza od samej historii jest kontemplacja portretowanego przez kamerę miejsca i wykonywanych przez bohaterów czynności. To nie jest propozycja dla wszystkich, a już na pewno nie dla niecierpliwych. Widzów, którzy będą jednak w stanie zatrzymać się, to niezwykle zmysłowe epitafium dla tradycyjnych rolników porusza.

Katalońska reżyserka ma bowiem rzadki w kinie dar, który pozwala jej działać na znacznie więcej zmysłów widzów niż tylko wzrok i słuch. Z pomocą operatorki Danieli Cajías tak prowadzi kamerę, by wyostrzyć strużki potu spływające z ciał bohaterów, zarejestrować pękającą brzoskwinie, z której wycieka sok czy uchwycić wiatr wprawiający w drgania gałęzie drzew. Momentami jej film wygląda jak dokument przyrodniczy – w dobrym tego słowa znaczeniu. Familia Solé od pokoleń żyje według prawideł pół roku. Pełnia lata to niezmiennie czas zbiorów owoców, pracy ciężkiej, ale satysfakcjonującej, bo dającej namacalny dowód i wizualne wyobrażenie o tym, że warto było zainwestować kilka miesięcy starań o drzewa. Ale jak się okazuje, tegoroczne zbiory mają być ostatnie. Właściciel, od którego Solé dzierżawią pola od czasu hiszpańskiej wojny domowej, potajemnie sprzedał ziemię firmie produkującej energię, która zamierza tu nasadzić panele słoneczne. Wycinka drzew poprzedzona eksmisją bohaterów wydaje się nieunikniona.

Są jeszcze dzieci, które poznajemy, gdy porzucony gdzieś na uboczu, gnijący wrak samochodu przerabiają na statek kosmiczny. Trudno o lepszą metaforę odrywania się od ziemi przodków kolejnych pokoleń. W filmie grają zarówno profesjonalni aktorzy, jak i naturszczycy, wśród których są również sezonowi emigranci, zjeżdżający do Alcarràs wyłącznie na zbiory. Nie pytajcie, co tu jest wyreżyserowane, a co zdarzyło się naprawdę – montaż brawurowo łączy jedno z drugim.

Napięcia i konflikty wewnątrz rodziny nie pozwalają popaść Simón w sentymentalny ton. To nie jest sielska wieś, do której widzowie mają zatęsknić. To raczej złożony obraz miejsca, którego mieszkańcy przez lata wypracowali pewien model działania; zagryzali zęby, poświęcali osobiste ambicje i potrzeby, by ten system działał.

Jednak kiedy do głosu dochodzi przemysł, nikt nie pyta o cenę, jaką zapłacili, by móc żyć w ten sposób. Najeźdźców nie interesuje poświęcenie ani ich wieloletnie inwestycje. Reżyserce świetnie udaje się oddać atmosferę niepokoju towarzyszących myśleniu o przyszłości, groza nie pozwala doskwierającemu słońcu się wytopić.

W dobie katastrofy klimatycznej film jawi się jako zaangażowany społecznie głos w obronie ludzi, którzy nie są idealni, ale nauczyli się poszanowania dla ziemi. Zamiast ją eksploatować, trwają z nią w symbiozie. Świetny był pomysł, by miejscowym rolnikom – to film nakręcony po katalońsku – zagrażali producenci paneli fotowoltaicznych. To ironiczne rozwiązanie nie pozwala, by opozycja dobra i zła była zbyt banalna.

Na 72. Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Berlinie oglądaliśmy filmy, siedząc co drugie miejsce, z maseczkami nasuniętymi na usta i nos, codziennie testując się na koronawirusa. Gdy wspominam seans „Lata 1993” na tym samym festiwalu, mam wrażenie, że wydarzył się w innej rzeczywistości.

Może więc film Carli Simón tak bardzo urzekł festiwalowych jurorów, bo podskórnie czujemy, że sami też musimy na zawsze pożegnać się ze światem, który tak dobrze znaliśmy? Że powrotów do tego, co przez lata jakoś funkcjonowało, już nigdy nie będzie?

Karta pracy nr 3

Fragmety wywiadu Wojciecha Tutaja, *Rozmawiamy z Carlą Simón, zwyciężczynią tegorocznego Berlinale*

Link do całego wywiadu (dostęp 18 lipca 2022)

<https://www.filmweb.pl/article/Rozmawiamy+%2C+Carl%C4%85+Sim%C3%B3n-145580>

Wojciech Tutaj: Skąd wziął się pomysł na realizację filmu „Alcarràs”?

Carla Simón: Sama fabuła jest fikcyjna, ale inspiracją do stworzenia filmu były doświadczenia mojej rodziny, która uprawia brzoskwinie w katalońskiej wsi Alcarràs. Kiedy zmarł mój dziadek, wujkowie odziedziczyli po nim ziemię i odniosłam wrażenie, że drzewa brzoskwiniowe, które rosły na niej od zawsze, zaczęły znikać. Współcześnie każda rolnicza rodzina walczy o przetrwanie, ponieważ ceny skupu owoców są bardzo niskie. Zdałam sobie jednak sprawę, że rodzinny model zajmowania się rolnictwem jest jedną z najstarszych form pracy na świecie i powoli wypierają go inne praktyki. Wielkie firmy skupują ziemię, zatrudniają ludzi z zewnątrz i to powoduje problemy. W przeciwieństwie do lokalnych rodzin nie dbają specjalnie o tereny uprawne. W wielopokoleniowych familiach ojciec troszczy się o ziemię, bo wie, że potem przejmą ją synowie, synowie zaś robią to samo z myślą o swoich dzieciach. Rozmawiając z rolnikami, zauważyłam, że nie ma w nich wielkiej nadziei na zmianę obecnej sytuacji. Ich świat wydał mi się fascynujący, dostrzegłam w nim coś ekstremalnie filmowego.

W „Alcarràs” nie ma głównego bohatera, tylko wielu równoważnych protagonistów. Z perspektywy scenariopisarskiej i reżyserskiej stworzenie filmu w takim modelu wydaje się nastrożać wielu trudności. Dlaczego poszłaś w tym kierunku?

Punktem odniesienia były dla nas *ensemble films* (typ filmów z wieloosobową obsadą, w których każdemu bohaterowi poświęca się tyle samo czasu ekranowego – przyp. W. T.), ale chcieliśmy oczywiście znaleźć własne pomysły. Wcześniej nie miałam żadnych doświadczeń z podobnym rodzajem kina i musiałam się dobrze zastanowić, jak ugryźć ten temat. Wybrałam film w stylu ensemble, bo pomaga najlepiej wyrazić, co znaczy być częścią dużej rodziny, z której sama pochodzę. Towarzyszy ci wtedy poczucie, że każdy domownik zajmuje się swoimi sprawami, a jednocześnie wasze emocje silnie na siebie oddziałują. Wraz z całą ekipą zgodziliśmy się, że nie chcemy nadawać filmowi serialowej struktury, choć seriale można w pewnym stopniu uznać za produkcje ensemble. Oglądasz scenę z jednym bohaterem, potem drugim, ale nie znajdujesz między nimi silnego połączenia. Dla nas natomiast było ważne, aby konkretna postać lub scena prowadziła do kolejnego bohatera na drodze emocjonalnych zależności. Nie chodzi więc o śledzenie wewnętrznych zawirowań jednego protagonisty, tylko całej rodziny. Nieoczekiwane wyzwania przyniosło też planowanie, gdzie ustawić kamerę. Jako reżyserka instynktownie to czuję, lecz zależało mi, aby aktorzy potraktowali ją jako następnego członka rodziny. Właśnie dlatego kamera znajduje się prawie zawsze w pobliżu nich. Klucz stanowiło przemyślenie, który z bohaterów jest najważniejszą osobą w danej scenie i jaka emocja w niej dominuje. Albo co wydarzyło się z tą postacią chwilę wcześniej i dokąd będzie zmierzać jej wątek dalej. Te pytania wróciły do mnie na etapie montażu. Okazało się bowiem, że nakręcony materiał jest bardzo długi. Musieliśmy wyciąć niektóre sceny i pozmieniać układ reszty, by zachować tę emocjonalną ciągłość.

„Lato 1993” było filmem autobiograficznym, w „Alcarràs” znów podejmujesz osobiste tematy. Przenoszenie na ekran własnych wspomnień lub historii rodzinnych jest łatwe? I dlaczego tak chętnie po nie sięgasz?

Uważam, że jako reżyserka powinnam opowiadać o rzeczach, które dobrze znam i rozumiem. Pewnie któregoś dnia się to zmieni, w końcu nie mam aż tak rozległej wiedzy (śmiech). Czuję jednak, że film „Alcarràs” różni się od „Lata 1993”, ponieważ przy debiucie czerpałam wyłącznie z własnych doświadczeń, nie musiałam robić researchu.

Tym razem zbieranie dodatkowych informacji na temat sytuacji rolniczych rodzin okazało się kluczowe, by właściwie ją przedstawić. Traktuję zresztą research jako fascynującą część mojego życia, nie tylko jako pracę wokół projektu filmowego. Możliwość spotkania z mieszkańcami katalońskich wsi, porozmawiania z samymi farmerami i poznawania ich codzienności, to duża przyjemność. Odpowiednia ilość czasu jest niezbędna, by wniknąć w świat, który chce się odmalować. Liczy się też osobisty stosunek do postaci. Nie wiem, jak podchodzą do tego inni reżyserzy, ale mi zależy na tym, żebym pokochała swoich bohaterów. Wyrażam miłość względem nich na ekranie, jeśli wcześniej, przed wejściem na plan, ją w sobie rozbudzę.

Zastanawia mnie jeszcze przekaz społeczno-polityczny, który kryje się za Twoim filmem. Czy napięcie między tradycją, reprezentowaną przez rodzinę Solé, a zmianami przychodzącymi do niej z zewnątrz jest nieuniknione? Może małe, ekologiczne gospodarstwa jednak przetrwają?

Kiedy zaczęliśmy pracę nad „Alcarràs”, myśleliśmy, żeby zwieńczyć film szczęśliwym zakończeniem w stylu „rodzina Solé kontynuuje uprawę brzoskwiń”. Na dalszym etapie doszliśmy do wniosku, że rzeczywistość jest bardziej brutalna: wielu rolników musiało po prostu opuścić swoją ziemię, bo nie następowała zmiana pokoleniowa, bo praca nie przynosiła wystarczających zysków. Finałowa scena nabrała więc posmaku gorzkości i melancholii. W filmie pokazuję też protesty rolników, które są transmitowane w wiadomościach telewizyjnych, bo farmerzy wyczuwają potrzebę politycznego wsparcia. Wiele małych rodzin nie otrzymuje żadnej pomocy, a rodzące się zniecierpliwienie każe im wychodzić na ulice. Widzę jednak jakąś nadzieję w rolnictwie ekologicznym, które musi być przecież prowadzone na niewielką skalę i stanowi alternatywę dla upraw przemysłowych.

Tradycja kojarzy się z ciągłością i stabilnością, ale w filmie ma też drugie oblicze. Reprezentują je dziadek Rogelio, który od lat żyje złożonymi mu kiedyś obietnicami, i jego syn Qumet, który opiera się perspektywie nadchodzących zmian, jak tylko może.

Bardzo zależało mi na podkreśleniu tej sprzeczności. Tradycja jest dla mnie czymś ważnym, przekazywanym z pokolenia na pokolenie, ale czasem wiąże się też z pewną presją, prawda? Można wręcz czytać zakończenie filmu jako rodzaj wyzwolenia bohaterów od konieczności dalszego sadzenia drzew. Sama zmiana, która następuje wokół rodziny Solé, nie jest zła. Odnawialne źródła energii to dobre rozwiązanie dla naszej planety, więc pomysł z montowaniem paneli słonecznych nie wydaje się chybiony. Pinyol, nowy właściciel ziemi, ma wręcz prawo powiedzieć: „Dlaczego musimy podtrzymywać słowne umowy jeszcze z czasów wojny domowej?” Podobają mi się konflikty w formie dylematów, bo cokolwiek robią bohaterowie, da się to uargumentować. Pinyola i rodzinę Solé różnią po prostu punkty widzenia.

Propozycja drugiej lekcji wokół filmu „Alcarras” – kontynuacja tego samego tematu.

Można ją powiązać z omówieniem całości lub fragmentów tekstów literackich:

„Satyra na leniwych chłopów”, T. Morus „Utopia”, J. Kochanowski „Pieśń świętojańska o Sobótce”, M. Rej „Żywot człowieka poczciwego”, Sz. Szymonowicz „Żeńcy”, fragmenty: I. Krasicki „Mikołaja Doświadczynskiego przypadki”, A. Mickiewicz „Pan Tadeusz” , „Dziady” cz. II, E. Orzeszkowa „Nad Niemnem”, B. Prus „Lalka”, „Antek”, H. Sienkiewicz „Janko muzykant”, W. S. Reymont „Chłopi”, S. Wyspiański „Wesele”, S. Żeromski „Rozdziobią nas kruki, wrony...”, „Przedwiośnie”, W. Gombrowicz „Ferdydurke”.

PRZEBIEG LEKCJI

Wprowadzenie

Nauczyciel pyta uczniów o to, z czym kojarzy im się życie na wsi. Prosi o krótkie jednozdaniowe lub hasłowe wypowiedzi. Można ich propozycje zapisać na tablicy. Następnie zapowiada, że celem jest skonfrontowanie tych wyobrażeń z tymi, jakie znalazły się w tekstach kultury.

Realizacja tematu

Nauczyciel informuje, że uczniowie będą w grupach (lub w parach – to zależy od tego, ilu i jakich tekstów literackich mają dotyczyć polecenia) zajmowali się różnymi aspektami filmu i utworów literackich. Każda z grup otrzymuje kartę pracy do zrealizowania (**Karta pracy nr 4**).

(UWAGA – ilość wierszy w tabeli można dowolnie modyfikować, co może być przydatne przy ćwiczeniu funkcjonalnego przywoływania tekstów kultury przy poleceniach maturalnych, zarówno tych dotyczących egzaminu pisemnego, jak i ustnego.)

Po wykonaniu ćwiczenia reprezentanci grup lub par prezentują rezultaty swojej pracy.

Przewidywane przykładowe odpowiedzi:

Tytuł, autor, rodzaj tekstu kultury	Plusy życia na wsi. (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)	Minusy życia na wsi. (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)	Sposoby pokazywania wsi i jej mieszkańców. (Np. z czyjego punktu widzenia? przez jakie sytuacje? z użyciem jakich środków artystycznego wyrazu?)
„Alcarras”, reżyseria C. Simon, film fabularny	<i>kontakt z naturą, możliwość kultywowania tradycji i międzypokoleniowego przekazywania wiedzy, okazje do spędzania czasu z rodziną przy wspólnej pracy czy odpoczynku; bezpośrednie i wymierne korzystanie z wyników własnej pracy, ruch na świeżym powietrzu, dostęp do ekologicznych produktów; życie z dala od zanieczyszczeń, tłoku czy hałasu; dla dzieci – wiele</i>	<i>często konieczność ciężkiej pracy; monotonia; życie w stałej gotowości do reagowania, kiedy coś zagraża uprawom, walka ze szkodnikami; coraz niższe dochody i coraz bardziej ograniczone rynki zbytu; czasem poczucie, że praca rolnika-plantatora jest nisko ceniona przez ogół społeczeństwa; dominacja wielkich właścicieli ziemskich nad mniejszymi gospodarstwami.</i>	<i>miejsca są piękne, plony obfite, ale różnych problemów jest wiele; w opowieści o rodzinie Solé jak w soczewce skupia się obraz katalońskiej prowincji, wszystkie wątki są z nią powiązane; w każdej scenie obecny jest ktoś z tej rodziny; bohaterów oglądamy w mikroscenkach – widzimy ich i przy pracy, i jak odpoczywają, jak się bawią, ale i jak się buntują; sporo fragmentów ma charakter</i>

	<i>miejsc do kreatywnych zabaw.</i>		<i>niemal dokumentalny; powaga i tragizm mieszają się z komizmem.</i>
<i>„Żywot człowieka poczciwego” M. Rej, tekst literacki, proza</i>	<i>możliwość czerpania dochodów dla właściciela ziemi; przyjemność czerpana z pracy w polu, sadzie, ogrodzie; wykorzystywanie plonów; planowanie i wykonywanie czynności służących zdrowiu, scalających rodzinę oraz tworzących dobre relacje pana i jego poddanych; okazja do kontaktów z sąsiadami. Dzięki temu człowiek żyje w naturalnym rytmie przyrody.</i>	<i>brak</i>	<i>wizja życia na wsi z punktu widzenia szlachcica – idealizująca opowieść o bliskim kontakcie z naturą; przyjemnej i lekkiej pracy; poszanowaniu dla wszystkich ludzi; częste używanie zdrobnień przy opisywaniu elementów natury dodatkowo służy pokazywaniu walorów takiego życia.</i>
<i>„Żeńcy” Sz. Szymonowic, utwór literacki, dialog rymowany</i>	<i>możliwość czerpania dochodów dla właściciela ziemi; możliwość zatrudnienia się do nadzorowania pracy innych.</i>	<i>konieczność wykonania pracy w polu dla właściciela ziemi i wsi z jej mieszkańcami; konieczność wykonywania poleceń i często praca w bardzo trudnych warunkach; liczenie się z tym, że mogą być stosowane kary fizyczne; chłopom mieszkanie na wsi nie kojarzy się z niczym dobrym.</i>	<i>w postaci dialogu dwóch chłopek i pilnującego ich nadzorca pokazane są realia polskiej renesansowej wsi; w prostej, rymowanej formie opisanych jest wiele szczegółów codziennego życia; pomimo tego, że autor był z pochodzenia szlachcicem, wybrał inny punkt widzenia.</i>

Podsumowanie tematu

Po wypowiedziach uczniów nauczyciel prosi chętnych o porównanie skojarzeń sformułowanych na początku lekcji z ustaleniami z części centralnej.

Praca domowa

Wybierz tekst kultury (może to być utwór literacki, film, obraz...), w którym obecna jest szeroko pojęta tematyka rustykalna, i przygotuj notatki koncentrujące się wokół aspektów omawianych na lekcji.

KARTY PRACY

Karta pracy nr 4

Zapisać notatki pomocne przy omawianiu nazwanych w tabeli aspektów tematu: Wieś i jej mieszkańcy w tekstach kultury.

Tytuł, autor, rodzaj tekstu kultury	Plusy życia na wsi. (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)	Minusy życia na wsi. (Np. dla kogo, czego? z czego wynikają i z czym się wiążą?)	Sposoby pokazywania wsi i jej mieszkańców. (Np. z czyjego punktu widzenia? przez jakie sytuacje? z użyciem jakich środków artystycznego wyrazu?)